

Friluftsrämjandets historia – Sverige, Uppsala och Sunnersta (www.friluftsrämjandet.se/Uppsala)

Sverige

Den skidande lappen tecknades år 1900 av konstnären Johan Tirén, känd för sina skildringar av samernas liv. Teckningen gjordes för Riksföreningen för skidlöpningsfrämjandes första förtjänstmedalj. Den skidande lappen kom också med på årsbokens omslag och har sedan dess varit Friluftsrämjandets symbol och logotyp.

Friluftsrämjandet är en rikstäckande förening som bildades 1892. Det hette då Riksföreningen för skidlöpningsfrämjande i Sverige. Föreningen bildades formellt den 23 mars 1892 på restaurang Hamburger Börs i Stockholm. Den första styrelsen (eller kommittén) hade sex medlemmar. Fyra militärer, en professor och en aktuarie (försäkringstjänsteman). Styrelsen fick sitt säte i Stockholm. Det huvudsakliga målet för verksamheten var att gynna skidåkning. Skidåkning skedde under den här tiden nära hemmet, men flyttades senare upp mot fjällvärlden.

Det tidiga Friluftsrämjandet engagerade endast vuxna, ofta män och ofta militärer. Skidåkning var i fokus. 1908 bildades Svenska skidförbundet och tog över all tävlingsverksamhet på skidor. Då började den egentliga utvecklingen till det Friluftsrämjandet är idag. Föreningens namn ändrades 1938 till "Skid- och Friluftsrämjandet", för att år 1975 döpas till dagens namn, Friluftsrämjandet.

I och med att järnvägarna byggdes ut skapades möjligheter för fler att ta sig till fjällen. Man började åka längre turer på skidor och också vandra. Skidfrämjandet, som föreningen hette då, fokuserade mycket på att lära ut skidteknik och att skapa förutsättningar för ungdomar att kunna komma ut i naturen. Man kan notera att Abisko Fjällstation kom till 1903, Vålådalen 1923 och Helgas Fjällhotell i Ljungdalen 1930.

1957 föddes en av Friluftsrämjandets riktiga kändisar, Skogsmulle. Genom åren har nära två miljoner barn fått lära sig och inspireras av Skogsmulle och hans vänner. Tjugosju tusen barn var engagerade i Mulle 1968 och höjdpunkten nåddes 1980 då 100 000 barn deltog i Mulle. Verksamheten byggde på hemmavarande mammor.

Med utvecklade ledarutbildningar, med nya aktiviteter som långfärdsskridsko och kajak och med ett starkt engagemang för miljöfrågor har Friluftsrämjandet fortsatt att spela en central roll i samhället.

Uppsala

lokalavdelning

(källa: Friluftsrämjandet, Uppsala lokalavdelning 50 år, 1934-1984)

1934 bildades Uppsala lokala avdelning för Skid- och friluftsrämjandet. En av dess första uppgift var att biträda skolorna med anordnande av skolungdomens fjällfärder. Vintern 1935 kom verksamheten igång på allvar. De första åren ägnade sig Skid- och Friluftsrämjandet enbart åt vinterverksamhet, huvudsakligen skidutflykter. Man ägnade sig också åt skridskofärder och ordnade kurser. Under krigsåren på 40-talet låg verksamheten nere. På 50-talet utökades barn- och ungdomsverksamheten med kurser.

*Djupvikstorpet, till vänster
Sunnerstastugan, ovan*

Från 1 januari 1955 hyrde Uppsalas lokalavdelning Djupvikstorpet, söder om Kungshamn vid Ekoln. Stugan utrustades på frivillig väg. 1969 fick lokalavdelningen ett 10-årskontrakt för Djupvikstorpet.

Under 60-talet som var en period med stark expansion startade en särskilt ungdoms-avdelning. Ungdomarna ordnade såväl fjäll- som kanotläger och skolungdomens friluftstävlingar. 1963 bildades den första TVM-gruppen (TVM= tre vildmarks mål). Även skogsmulleverksamheten startade på 60-talet och blev en institution.

På 70-talet växte verksamheten och det sociala engagemanget. Naturskyddaspekten införlivades och ledarutbildning för skogsmulleledare och strövare startade. Barnverksamheten, skogsmulle, skogsströvare, skid- och skridskoskolor, samt ungdomsverksamheten, friluf sare och TVM ökade mycket under 70-talet. Många grupper startades.

80-talet inleddes med att över 3000 medlemmar kunde redovisas. 1980 flyttade kajak- och kanotverksamheten från Djupvikstorpet till Sunnerstastugan belägen ovanför gropen, Sunnerstaåsen, och med adress Dag Hammarskjölds väg 270. Där hade kommunen låtit uppföra ett kanothus för förvaring av kanoterna. Kanotuthyrningen vid Sunnerstastugan i Friluftsrämjandets regi finns kvar än idag med ett drygt 40-tal kanoter och kajaker av olika märken.

Idag har Friluftsrämjandet lokala avdelning i Uppsala besöksadressen c/o Upsala IF-Friidrott, Flogstavägen 9, 752 37 Uppsala. Se vidare å dess hemsida:

www.friluftsrämjandet.se/Uppsala

Sunnersta

Sunnerstaåsen med sina branta backar inbjuder till skidåkning. Friluftsrämjandets skidverksamhet har här gamla anor. I jubileumsskriften över Friluftsrämjandets lokalavdelning i Uppsala, 1934-1984 nämns att barnskidkurserna i Sunnersta har pågått sedan 1952.

Friluftsrämjandets skidsportaktiviteter på Sunnerstaåsen pågick parallellt med Uppsala slalomklubb, som bildades 1948 under namnet Ull. I boken Sunnersta från istid till nutid, utgiven 1998, kan man läsa mer om denna förening: "Redan i början av 1950 -talet började man anordna slalomtävlingar på Sunnerstaåsens östra sluttning. Domänverket upplät marken. År 1957 fick man belysning i backarna och kunde då träna och hålla tävlingar även kvällstid. År 1958 bytte föreningen namn till Uppsala slalomklubb (USLK) och fortsatte under sitt nya namn att driva anläggningen. 1959 byggdes en skidlift till stor glädje för utförsåkarna. Klubben hade även backhoppning på sitt program. Redan vid starten 1948 började medlemmar i dåvarande skidklubben Ull bygga en 130 m långhoppbacke på åsens västra sluttning med nedfart strax norr om Järpvägens utfart på Dag Hammarskjölds väg. Klubben arrangerade såväl DM som ungdomstävlingar i backhoppning. Rekordet lőd på 32 m. År 1954 började man söka tillstånd för byggande av en ny hoppbacke norr om den befintliga slalombacken. Det tilltänkta tornet skulle vara 22 m högt, och man skulle därifrån kunna göra hopp på 40-50 m mot tidigare omkring 30 m. Den plats som befunnits lämplig ville myndigheterna emellertid ej upplåta, då den 15 m breda uthuggningen som krävdes, ansågs kunna skada den omkringliggande skogen. År 1957 sökte föreningen åter förgäves tillstånd, varefter hoppbacken fick förfalla. Idag växer träd i backen, men man kan ändå urskilja var den låg.

*Holger "Diman" Gustavsson i ett träningshopp.
Foto: Bengt Eriksson 1957 (Privat).*

*Tävling i Sunnersta hoppbacke 1954.
Foto: Uppsala-Bild (Upplandsmuseet).*

På 1950-talet började man anordna slalomtävlingar på Sunnerstaåsens östra sluttning. 1957 hade man fått till belysning i backen, vilket var ett stort lyft då åkarna fick möjlighet att träna även kvällstid. Ett år senare bytte klubben namn till Uppsala slalomklubb och året därpå byggdes första skidliften. Under de senaste tre åren (2009-2012) har kommunen i samarbete med Friluftsrämjandet och Uppsala

slalomklubb renoverat och byggt ut backarna. År 2010 återinvigdes Sunnerstabacken under namnet Uppsala Alpina Center. Idag har Sunnerstabacken eller Uppsala Alpina Center som det numera heter, två skidliftar. Kommunen sköter driften av anläggningen, medan Uppsala slalomklubb har hand om liftarna och friluftsförbundet ordnar skidskola i dagens fyra nedfarter. Uppsala slalomklubb har nu 330 medlemmar. Varje år säljs ca 3000 liftkort och många skolungdomar besöker backen. Snökanoner bidrar till förlängning av skidsäsongen och att fler tävlingar kan anordnas

Friluftsförbundets verksamhet knöts tidigt till Sunnersta genom Sunnerstastugan, som Uppsala kommun uppförde i början av 70-talet för att nyttjas för motions- och friluftaktiviteter. Genom välvilligt tillmötesgående från kommunen erhöll Friluftsförbundets lokalavdelning nyttjanderätten. Invigning skedde i december 1972. Stugan rymmer servering, motionsavdelning, dusch, bastu och omklädningsrum. Den ligger strategiskt placerad på krönet av pulkabackarna i den s.k. gropen. 10 år senare övertogs serveringen av Friluftsförbundets lokalavdelning i Sunnersta. Året därpå firades Sunnerstastugans 10 årsjubileum med en enkel tillställning. Med kommunalt stöd kunde Friluftsförbundet driva verksamheten fram till 2012. Året innan gjorde kommunen en upphandling av verksamheten i Sunnerstastugan. Friluftsförbundet ansåg att villkoren var för dåliga och avstod att ge ett anbud. Uppsala kommun beslöt då att driva kaféet i stugan genom "jobbcenter." Från och med 2014 drivs Sunnerstastugans verksamhet av privat entreprenör, Torkel Lindquist. Kaféverksamheten (kafé Stjärnhimmel Caramelle är det nya namnet) fortsätter liksom samarbetet med Friluftsförbundet. Från Sunnerstastugan utgår även elljusspår byggt av kommunen liksom lekparken Mulleriket.

Källor och länkar:

Friluftsförbundet, Uppsala lokalavdelning 50 år, 1934-1984. Jubileumsskrift.

Friluftsförbundets hemsida/Uppsala/historia

Friluftsförbundets hemsida/Märsta-Sigtuna/historik

Sunnersta från istid till nutid. Utgiven av Sunnersta Egnahemsförening, 2:a upplagan, 1998, sid 48-49.

www.friluftsfremjandet.se/uppsala

www.friluftsfremjandet.se/uppsala/alpint